

Petar Soldo

Osvrt na plesnu predstavu *Kompas*

U subotu 10. prosinca 2018., u Tetaru &td, grupa je studenata Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta pogledala suvremenu plesnu predstavu *Kompas* autora Saše Božića i Petre Hrašćanec. Povod odlasku na predstavu bilo je to što je djelomično inspirirana *Odisejom*.

Premda je pomalo nespretno scenske predstave „prepričavati“, ukratko ću iznijeti njen tok, izgled i sadržaj. Scena je podsjećala na brodolom. Plavom kredom išaran pod nalikovao je na more, a razni „pomorski“ rekviziti i potpuno mokre plesačice dočaravali se nasukane mornare. Svojom mimikom i pokretima plesačice su pri početku jasno iskazivale iscrpljenost, no što je predstava dalje tekla, živost i dinamika scene su rasle. Plesni izraz i rekviziti postajali su bizarniji. Pred kraj su se pojavili i neki dosta šokantni elementi – potpuna golotinja i vađenje krvi medicinskom iglom. Ipak, izgleda da predstava nije bila posve jasna svima koji su je pogledali. U razgovoru nakon predstave činilo mi se da postoji dosta nejasnoća vezanih uz predstavu, a posebno se raspravljalo o tome što je tu točno inspirirano *Odisejom*. Jedan školski odgovor nije teško dati.

Za početak, opće je poznato da se Odisej mnogo puta nasukao i završio na nekom otoku (Ogigija, Sherija), dapače možda je među prvim književnim asocijacijama na brodolom upravo *Odiseja*. Element havarije i izgubljenosti u predstavi nije teško naći, a već nam i naslov odaje puno. Sljedeće što bi se moglo povezati su bizarni elementi koji se pojavljuju kasnije u predstavi. *Odiseja* je puna fantastičnih bića i motiva promjene stanja svijesti. Sirene, čarobnice, kiklop, Scila i Haribda, Lestrigonci – sve su to, zapravo, bizarni i čudesni momenti. Lotofazi ili Helenin „νηπενθής“ su primjeri korištenja droga radi promjene stanja svijesti. Lotofazi su narod na libijskoj obali koji se hranio lotusima, a kada su ih dali jesti Odisejevim mornarima ovi su zaboravili na povratak kući. Slično djeluje i „νηπενθής“ kojeg je Helena ubacila u vino da gosti na gozbi na tren zaborave tuge i brige (αὐτίκ’ ἄρ’ εἰς οἶνον βάλε φάρμακον, ἔνθεν ἔπινον, νηπενθές τ’ ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθον ἀπάντων. Od. 4.220-1.). Oba ova motiva dotiču se takve promjene svijesti da ljudi zaborave na svoje probleme i ne misle o trenutnoj (lošoj) situaciji. Na kraju, odnos dvoje ljudi koji su zapeli na pustom otoku također je nešto što je istraženo u predstavi. Vrlo je zanimljivo razmišljati i razmatrati kakav je bio intimni odnos Odiseja i njegovih mornara koji su zajedno prošli kroz mnoge nedaće (sirene, Lotofazi, čarobnice...) ili Odiseja i Kirke, odnos koji je

bio dovoljno zanimljiv i za zaseban ep o njihovom sinu (*Telegonija*). Sasvim je moguće da je to zagolicalo i maštu autora. Siguran sam da bi se pažljivim promatranjem moglo naići na još elemenata koji se daju povezati s *Odisejom*. Ipak, smatram da čak i kad bismo uspjeli nabrojati još motiva naša zbunjenost ne bi nestala. Mislim da se najprije moramo pitati trebamo li uopće u ovoj predstavi tražiti Homera.

Ovoj smo predstavi mi pristupili kao filolozi. Bilo nam je rečeno da su autori proučavali *Odiseju* pa smo mi, naravno, odlučili u njoj prebrojati sve što nas je na *Odiseju* podsjetilo. No to možda uopće nije cilj ovog projekta. Što da nismo znali da je Homer bio inspiracija za ovu predstavu? Ako predstavu ne gledamo kao odraz *Odiseje*, već kao istraživanje ljudske prirode i emocija, možda nam stvari postanu jasnije. Dvoje ljudi koji su zapeli na pustom otoku jako su dobar materijal za prikaz ljudske prirode i međuljudskih odnosa. To, naravno, ne znači da je iščitavanje *Odiseje* „kriv“ način gledanja ove predstave, već jednostavno da nije jedini. Čini mi se da suvremeni ples ima upravo tu tendenciju da ostavi vrlo velik prostor interpretaciji i da ne pruži jednoznačnu poruku gledateljima. Možda poruke ni nema, možda je samo stvar u osjećajima i emocijama koje ćemo doživjeti kroz predstavu. Ja sam, na primjer, na početku predstave bio izrazito žedan. Možda je upravo to bio cilj autora. Ako predstavu pogledamo iz te perspektive, moguće nam je najveći „hendikep“ upravo naša struka. Filologe treniraju da minuciozno traže značenja, seciraju tekst, kontekstualiziraju i tumače, određuju jasnu sliku nekog djela. Ne treba zanemariti niti činjenicu da se filolozi bave tekstem, a da u ovoj predstavi niti jedna jedina riječ nije bila izgovorena. Stoga možda ni ne čudi da je skup filologa pred jednom ovako otvorenom i slobodnom formom ostao zbunjen. Premda su te vještine koje nas tjeraju da tražimo jasnu strukturu i poruku u svemu iznimno korisne (kako za filološka istraživanja, tako i za brojne druge zadatke i poslove) ipak nam ponekad zasmetaju. Zanimljivo je razmisliti i o tome da se velik broj književnih djela koja danas čitamo, u antici izvodi pred publikom, a u nekima je od njih i ples igrao veliku ulogu. Promatranje ovakve izvedbene umjetnosti može nas možda potaknuti da jasnije ili iz druge perspektive promotrimo taj aspekt antičke umjetnosti. A možda nije loša ideja povremeno se izložiti ovakvom „napadu“ na filološka osjetila da se malo razbudimo i podsjetimo da ne sadrži sve uvijek jasnu i očitu poruku.